

TANÍTÁSI MÓDSZEREK.

A tanításban a formális fokok szerint szokás feldolgozni minden egységet. Tévedés volna azonban azt gondolni, hogy ezeket a formális fokozatokat minden tantárgyban alkalmazni kell. Vannak tárgyak — ének, rajz stb. —, amelyekben csak az első, második és ötödik fok szükséges. A nyelvi ismereteket pedig rendszerint a negyediknél kezdjük. Máshol, ahol nem általános fogalmak alakításáról van szó, a második fokkal kezdődik a tanítás.

A formális fokozatok nem köthetik meg a tanító kezét, bár azokhoz jó alkalmazkodni, mivel hosszú tapasztalás vezetett elfogadásukra, mégsem szabad mereven ragaszkodni hozzájuk, hanem mindig a körülményektől tegyük függővé alkalmazásukat.

Általános formális fokozatok a következők:

1. Előkészítés,
2. Anyagközlés (közvetítés),
3. Kapcsolás,
4. Összefoglalás és
5. Alkalmazás.

Alábbiakban folytatjuk az egyes tantárgyak módszeres feldolgozásának közlését.

OLVASMÁNYOK, ALAKI TÁRGYALÁS

Az olvasmányokat nemcsak tartalmuk szempontjából tárgyaljuk, olykor ez csak mellékcél, inkább az alaki szempontokra alapozzuk tanításunkat. Különösen a fogalmazás tanításánál szükséges az olvasmányok alaki szempontból való tárgyalása. Az olvasmányban ilyenkor a gondolatok világos tagolását, gondolatmenetének, szerkezetének, a mondatok helyes összefűzésének lényegét, a találóan alkalmazott szólásmondásokat, hasonlatokat, szóképeket, személyesítéseket stb. átvittértelmű szavak, mondatok, képek, kifejezések nyelvi tényének megtárgyalása a főcél. Mások viszont, pl. helyesírás és nyelvi magyarázatoknál a nyelvi cél elérése érdekében tárgyaljuk az olvasmányt alaki szempontból is, amikor ezen lesz a hangsúly. Az alaki tárgyalást azonban mindig meg kell előznie a tartalmi tárgyalásnak.

Eljárásunk a következő lesz:

1. Érdeklődéskeltés.
2. A megfelelő olvasmányrészek elolvastatása.
3. A szemléltetendő elemek kikerestetése és megtárgyalása.
4. A nyelvbeli szépség, kifejező erő felismertetése és megtárgyalása.
5. A felismertetett tény begyakorlása, hasonlóké kerestetése, alkotása vagy az olvasmány főbb gondolatmenetének (váz-

latának) megállapítása, a vázlat elkészítése, az olvasmány tárgyának, alapeszméjének megállapítása stb.

A FOGALMAZÁS TANÍTÁSÁNAK MENETE.

A fogalmazástanításnál meg kell különböztetnünk a kezdőfokot a haladókéttől.

E szerint a *kezdő fokon* történő fogalmazástanítás menete a következő lesz:

1. Előkészítés. Érdeklődéskeltés, hangulatébresztés a tárgy iránt. (Ez az élményesítés.) A kiválasztott tárgyat beillesztjük a tanulók gondolat-, érzelem- vagy képzeletvilágába s ezzel felkeltjük bennük a vágyat, hogy belkük tartalmát kifejezzék.)

2. A fogalmazás. (A tanulók minden további irányítás nélkül írásba foglalják gondolataikat, érzéseiket. Mondjuk meg tanulóinknak, hogy most sem a szép írásra, sem a helyesírásra nem ügyelünk az elbírálásnál, csupán a kifejezést tekintjük döntőnek.)

3. A fogalmazás számonkérése. Felolvasás. Lehetőleg menél több tanulóval olvastassuk fel fogalmazását. A felolvasott dolgozatokat a tanító irányítása mellett közösen megbíráljuk, megbeszéljük. Ennek sorrendje a következő:

Arról írt-e, amiről kellett?

Van-e a fogalmazásban szép részlet, találó gondolat-kifejezés?

Vannak-e benne fölösleges mondatok, szavak?

Helyesen kapcsolja-e a gondolatokat, mondatokat?

Ha helyesírás szempontjából is megbíráljuk a dolgozatokat, akkor azokat először kiki a sajátját olvassa át mégegyszer gondosan, esetleg félhangosan. Majd a szomszédok cseréljék ki egymás dolgozatát, olvassák át azt a helyesírás szempontjából.

Beszéljünk meg mennél több olyan hibát, amelyet már megérthetnek a tanulók.

Haladó fokon a következő lesz a fogalmazás tanítás menete:

1. Érdeklődéskeltés. Élményesítés. (Csak olyanról írhatunk, ami a tanulók élményévé lett!)

2. A tanulók fogalmazása.

3. A dolgozatok felolvastatása, megbeszélése. (Szempontokat lásd fentebb, a kezdő foknál.)

4. A tanulók maguk olvassák át dolgozatukat s a talált hibákat (helyesírás) javítsák ki. Ha valamit nem tudnának kijavítani, közösen tárgyaljuk meg.

5. A fogalmazás alaki megbírálása. (Lásd az olvasmányok alaki tárgyalásánál.)

HELYESÍRÁS TANÍTÁSA.

1. Szó vagy mondatdiktálás.

2. A tanulók hangosan mondják ki a szót (mondatot).

3. Mégegyszer, de most már halkán mondják ki a diktált szót (mondatot).

4. Csak szóajmozdulatokkal olvassák el, ejtik ki azt.

5. A szó (mondat) leírása.

6. Bírálat, helyesírási magyarázat közös munkával.

(Folyt. köv.)

TANÍTÁSOK — VÁZLATOK.

1942. november 1. hete.

Beszéd- és értelemgyakorlat.

III. OSZTÁLY.

A tanítás tárgya: közlekedési eszközök.

Szemléltetés: képek, kördé, kocsi, vasút, kerékpár, motor-kerékpár, villamos, gépkocsi.

I. *Előkészítés.* a) Számonkérés. — A múlt órai anyag számonkérése.

b) *Érdeklődéskeltés.* Voltatok-e már távol szülőfalutoktól? Hol voltatok? Hogyan jutottatok oda? Mit gondoltok, messze vidékre könnyű volna-e gyalogosan menni? Mikor érnénk oda? Hogyan? Útközben nem is vennénk észre a vidék szépségeit.

c) *Célkitűzés.* Beszéljünk ma arról, hogy utazunk a föld hátán!

II. *Tárgyalás.* — Valamikor régen az emberek csak *gyalog* jártak. Egyik vidékről a másikra nagy fáradsággal tették meg az utat. Néha hetekig, hónapokig is gyalogoltak. Különösen akkor volt fáradságos a gyaloglás, ha terhet is kellett cipelni. Bizony, még Krisztus Urunk tanítványai, az apostolok is gyalog jártak! Két lábuk volt a lovuk. Ennek emlékére mondják ma is a gyalogló emberről, hogy az „apostolok lován” utazik.

— Hej, de jó lenne, ha valaki föltáplálná a mérföldjáró eszímát! Bezzeg akkor villámgyorsan ott teremhetnénk, ahol éppen akarnánk! — sóhajtottak fel hajdanában az emberek, amikor gyaloglás közben meg-megpihentek.

Később aztán akadtak olyanok, akik úgy segítettek magukon, hogy megszeliidítették és szolgálatukba fogadták a szamarat, lovat, tevét, elefántot és más állatot. A terhet az állatok hátára rakták. S fölültek oda maguk is. De biz az ilyenfajta utazással nem voltak sokáig megelégedve az emberek! Az állatoknak sem telt abban nagy kedvük. Sokat fáradtak, szenvedtek szegények!

Egyszer aztán egy barkácsoló ember addig mesterkedett, amíg ki nem talált valamit. De nem mérföldjáró eszima volt